

יח' בסיוון תשס"ט
12 במאי 2009
X9070

התפתחויות עיקריות בשוק העבודה מאז תחילת ההאטה במשק והערכות לחודשים הבאים

כללי

מאז חודש אוקטובר 2008 נרשמה האטה משמעותית בפעילות הכלכלית במשק שנגרמה בעיקר כתוצאה מהמשבר הכלכלי העמוק אליו נקלע העולם. בין השאר ניכרת ההאטה: בירידה בתוצר הגולמי, ירידה בתוצר העסקי ובירידה חדה בפעילות הסחר של ישראל. למשבר הכלכלי היו השלכות ניכרות על שוק העבודה. בין השאר ראינו עליה באבטלה¹, ירידה חדה בביקוש לעובדים², ירידה באיושי משרות ועליה בפליטות עובדים אשר הפכו את מאזן התעסוקה לשלילי לראשונה מאז 2003. ראינו גם עליה חדה בפיתורי עובדים וגידול חד בפסימיות של מעסיקים לגבי הפעילות העסקית העתידית שלהם וגיוסי כח אדם קרובים.

אבטלה

שיעור האבטלה עמד בחודש פברואר 2009 על 6.9%. זוהי עליה מרמת השפל של 6.0% שנרשמה במחצית 2008, אולם אנו עדיין רחוקים מאוד מרמות האבטלה אליהן הגענו במשבר הכלכלי הקודם (2001 – 2003) שעמדו בשיאן על קרוב ל-11% אבטלה. גם כאשר אנו מסתכלים על הגדרה רחבה יותר של אבטלה הכוללת: מובטלים, עובדים חלקית שלא מרצון, מתייאשים ונעדרים מעבודה שלא מרצון, אנו רואים כי שיעור האבטלה ירד משמעותית מרמה של כ-18.3% בשנת 2003 לרמה של 12.7% בשנת 2008. לעומת זאת אנו רואים עליה חדה בשיעור המובטלים הקשים (מחפשי עבודה למעלה מ-50 שבועות) אשר עלה בשנת 2008 ל-39% מקרב המובטלים לעומת 18% בשנת 2001. הסיבה לכך היא שעם ירידת האבטלה המובטלים ה-"קלים" יותר מצאו עבודה וכך נותרנו עם הגרעין הקשה יותר.

ביקוש לעובדים

הביקוש לעובדים, הנמדד ע"י מספר המשרות הפנויות, ירד באופן חד כתוצאה מהמשבר. ברבעון הראשון של שנת 2009 עמד מספר המשרות הפנויות על 20 אלף משרות בממוצע ליום, זוהי ירידה של 16% לעומת הרבעון הקודם. מאז תחילת המשבר ירד מספר המשרות הפנויות ב-56%. הירידה

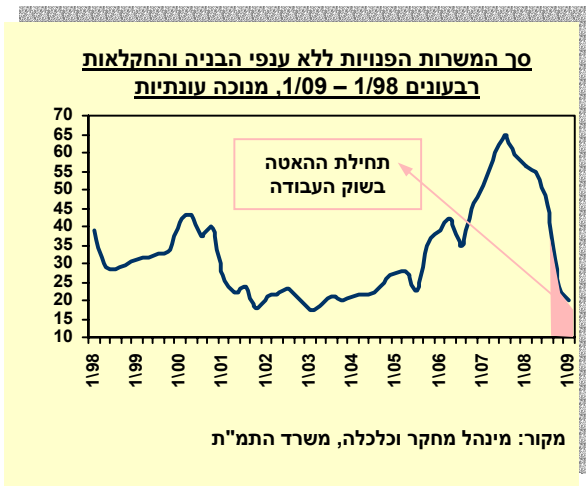
¹ הנתונים הקשורים באבטלה מסתמכים על נתוני הבלתי מועסקים של סקר כ"א של הלמ"ס
² נתוני הביקוש לעובדים, איושים, פליטות, מאזן התעסוקה והציפיות מתבססים על סקר מעסיקים של מנהל מחקר וכלכלה בתמ"ת

במספר המשרות הפנויות הקיפה את כל הענפי הכלכליים ופגעה בעסקים קטנים וגדולים כאחד. ההתמתנות בשוק העבודה מוצאת את ביטויה גם בדיווח מעסיקים על ירידה בקושי לאיש משרות פנויות ועל משך זמן קצר יותר בו נותרות המשרות פנויות בטרם יאושו. משך הזמן בו משרה היתה פנויה עמד בחצי השנה האחרונה על כ- 3 שבועות, לעומת כ-7 שבועות בשנת 2007. ממצאים אלה על משך הזמן המתקצר שבו נותרו המשרות פנויות מצביע על ירידה בקושי למצוא עובדים ועל התחרות הגבוהה על כל משרה.

איושי משרות, פליטות עובדים ומאזן

התעסוקה

מספר איושי המשרות במהלך המשבר ירד בכ- 22% לעומת שנת 2007, מכ- 55 אלף איושי משרות בחודש ל- 43 אלף איושי משרות בחודש. במקביל חלה במהלך המשבר עליה של כ- 11% בפליטות העובדים לעומת 2007 מכ- 45.5 אלף פליטות עד ל- 50.8 אלף פליטות עובדים בחודש. כתוצאה מכך הפך מאזן התעסוקה (איושי משרות פחות פליטות עובדים) לשלילי לראשונה מאז 2003. כך שעברנו ממצב של מאזן תעסוקה חיובי של כ- 10 אלפים משרות בחודש בשנת 2007 למאזן שלילי של כ- 8 אלפים משרות במהלך חצי השנה האחרונה.

פיטורי עובדים

ראינו כי במהלך המשבר חלה עליה בפליטות העובדים ממשרות, אולם הדבר החמור יותר היה שינוי בהרכב פליטות העובדים ממצב בו רק שליש מפליטות העובדים היו כתוצאה מפיטורים למצב בו למעלה מ-50% מפליטות העובדים הם כתוצאה מפיטורים. כתוצאה מכך גדל מספר המפוטרים מאז תחילת המשבר בכ- 60 אלף³. ממצא זה מדאיג, שכן אנו מניחים שבתקופה הכלכלית הנוכחית מרבית הנפליטים ביוזמת המעביד יתקשו למצוא עבודה חדשה בתנאים דומים לעבודתם הקודמת בשל הביקוש הנמוך לעובדים.

הענף הכלכלי אשר ספג את הפגיעה הקשה ביותר עקב המשבר היה התעשייה מתוכו פוטרו 23.4 אלף עובדים עקב המשבר (40% מתוך ה- 60 אלף). ענפים נוספים שספגו פגיעה משמעותית הם: השירותים העסקיים בהם פוטרו 16.9 אלף עובדים (29%).

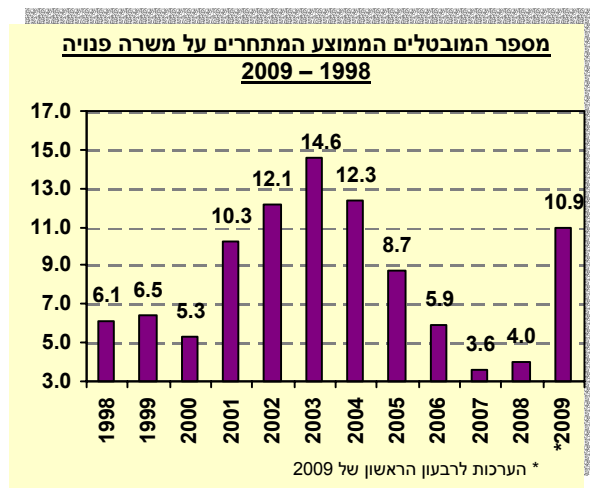
³ מספר המפוטרים הכולל בשני הרבעונים האחרונים עמד על כ- 140 אלף. אולם גם בזמן רגיל אנו רואים כ- 80 אלף מפוטרים בתקופה של שני רבעונים ועל כן השפעתו של המשבר הוא ההפרש ביניהם העומד על כ- 60 אלף שפוטרו עקב המשבר.

ענפי ההי-טק⁴ היוו כ- 27% מתוך המפוטרים עקב המשבר (15.1 אלף). 23.7 אלף מתוך המפוטרים עקב המשבר (40% מתוך ה- 60 אלף) הם מקרב משלחי היד המקצועיים, כאשר הבולטים בהם הם: פועלי מתכת (3.8 אלף), פועלי יצור (3.3 אלף) ונהגי משאיות (2.1 אלף). עוד קבוצה בולטת של משלחי יד אלו הם עובדי המנהל והפקידות מהם פוטרו כ- 19.1 אלף עובדים עקב המשבר. בניגוד לדעה הרווחת בחודשים האחרונים בקרב הציבור, השלכות המשבר על האקדמאים היו יחסית מצומצמות: 5.5 אקדמאים פוטרו עקב המשבר, מהם החלק המכריע בא מתוך משלחי היד של מדעי המחשב (4.4 אלף). ההערכה היא שהפיטורים ברבעון הראשון של 2009 גולשים יותר ויותר למשלחי יד אשר אינם אקדמאים בהשוואה לתחילת ההאטה שהתמקדה יותר בעובדים אקדמאים מתחומי הטכנולוגיה והפיננסים.

הערכות להמשך ההתפתחויות עד סוף השנה בשוק העבודה

ראוי לזכור כי המשבר הנוכחי תפס את המשק ואת שוק העבודה באחד מהמצבים הטובים ביותר אי פעם בהם היו עם רמות שפל של כ- 6% אבטלה ופחות מ- 180 אלף מובטלים אליהם הגיע במהלך 2008. המשבר הכלכלי הנוכחי בעולם הוא הגרוע ביותר מאז שנות השלושים של המאה הקודמת ועל כן קשה מאוד לחזות את השפעותיו על המשק. אולם במידה וימשך הקצב הנוכחי של מאזן תעסוקה שלילי (איושים פחות פליטות) בהיקף של כ- 10-13 אלף משרות מדי חודש עד סוף השנה אזי אנו מניחים ששיעור האבטלה עשוי להגיע עד ל- 8% ואולי אף לעבור אותו. רק לשם השוואה את ההאטה הכלכלית הקודמת בשנים 2001-2003 החל המשק עם מעל ל- 8.5% אבטלה והגיע בשיאו לכמעט 11%.

נקודה מדאיגה לא פחות הינה הביקוש לעובדים שם חלה החרפה ניכרת מהמצב לפני המשבר בו היו במוצע כ- 4 מובטלים מתחרים על כל משרה פנויה למצב היום בו כ- 10 מובטלים מתחרים על כל משרה פנויה. אנו מניחים כי לא נראה עוד ירידה משמעותית מספר המשרות הפנויות העומד היום על כ- 20 אלף אולם המשך הגידול במספר הבלתי מועסקים עשוי להביא להחרפת התחרות עוד יותר עד למצב של כ- 14 מובטלים המתחרים על כל משרה, למעלה מפי שלושה טרם המשבר.

⁴ ענפי ההי-טק מורכבים על-פי הגדרות הלמ"ס מתוך תתי ענפים מתוך ענפי התעשייה, תחבורה ותקשורת ושירותים עסקיים.

לוח 1: הביקוש לעובדים ומדדי תעסוקה ללא ענפי בניה וחקלאות רבעון 1/09 מנוכי עונתיות

	% השינוי לעומת:		רבעון ראשון	רבעון רביעי	רבעון ראשון
	רבעון קודם	רבעון אשתקד	2008 באלפים	2008 באלפים	2009 באלפים
משרות פנויות	-16%	-64%	56.1	23.9	20.1
מאזן תעסוקה ¹			17.6	-13.8	-31.7
איושים	-11%	-9%	133.7	137.2	121.9
פליטות	2%	32%	116.1	151.0	153.5
מאזן ציפיות:					
כח אדם ² , בנקודות אחוז			7.6	-2.1	-4.8
פעילות כלכלית, בנקודות אחוז			6.8	-12.8	-25.6

(1) איושי משרות פחות פליטות עובדים (2) אחוז הצופים עליה במצבת כח-האדם ברבעון הבא פחות אחוז הצופים ירידה מקור: סקר מעסיקים מינהל מחקר וכלכלה, תמ"ת

לוח 2: פרמטרים עיקריים בשוק העבודה לשנים 2001-2008

2001	2003	2008 ¹	
			באחוזים
68.3	68.6	71.3	שעורי השתתפות
62.1	61.3	66.3	שעורי תעסוקה
9.1	10.6	6.1	שעורי אבטלה
17.8	26.4	39.1	שעור המובטלים "קשה" (מסך המובטלים
3.6	5.3	4.3	שעור העובדים חלקית שלא מרצון מסך כ"ע
1.5	1.9	1.9	שיעור המתייאשים (מסך אלה שבכ"ע)
14.6	18.3	12.7	שעור המובטלים לפי ההגדרה הרחבה ²

(1) אומדנים המתבססים על נתוני תחילת 2008 ו-2007
 (2) מובטלים "קשה" – חיפשו עבודה למעלה מ-50 שבועות
 מקור: סקר כ"א, למ"ס